

ХИПЕРБОРЕЈСТВО КАО СУДБИНА

(Љиљана Малетин Војводић: *Они који јегу сирово месо*,
Mediterran Publishing, Нови Сад, 2013)

Догађај је културолошки појам који се мења, одређен сензибилитетом једне епохе и брзином смењивања садржаја у јавном и приватном простору. Оно што данас, и у најскоријој прошлости, перципирамо као догађај, значајно збивање, подразумева све јачи и јачи надражај, условљен интензитетом који отупело човечанство може да опази. Догађај структурише субјективно време и чини га мерљивим, као што структурише и наративно време, чак и када се приповеда о одсуству догађаја или њиховом помањкању. Једно од основних суочења нараторке романа *Они који јегу сирово месо* Љиљане Малетин Војводић јесте улазак у искуство природне инерције и успоравања, сабласне проређености догађаја, мерене парадигмом западноевропског животног стила. Различитим жанровима ауторка приказује сусрет са митском, географском и културолошком сликом Севера, која варира од ироничне бајке *Исландској бедекера* до екстрема поларне сведености Гренланда у *Онима који јегу сирово месо*. Ако наслов романа мора да буде наговештај, наведени описни превод имена еским даје увертиру за одсуство еуфемизама и сурову огољеност доживљену у бореалном пределу. И можда је баш немогућност да се пронађе културолошки код који производи еуфемизме као вид самоодржања друштвених вредности оно што нараторки, али и читаоцу делује најсуровије.

Време приповедања, објективно задато периодом планираног боравка у резиденцијалном програму за уметнике, протеже се ка неком неодређеном трајању, са помањкањем означитеља и подразумевајућих вредности. Прво искуство нараторке је прогресивно успоравање, све до стања у којем човека више ништа не одвлачи од њега самог. О овом доживљају гренландског времена она чита у Књизи утисака претходних уметника, трудећи се да реконструише свест о друштвеној заједници која је изван видокруга. Основни тон записа варира од неприкривеног очаја до *new-age* самоспознаје. И други слични подухвати имају двосмислен исход, попут покушаја нараторке и њеног пратиоца да виде завичајну збирку музеја. Природна нехајност и нека врста неурачунљивости локалног становништва доводе је до закључка, који не промиче њеној иронији, да на Гренланду биолошке и родовске везе надилазе све друге облике друштвеног повезивања. Међутим, она сама поставља коректив овој иронији, разумевајући чињеницу да сам биолошки опстанак под таквим условима, нарочито у прошлости, није нимало подразумевајући и преставља неку врсту надвладавања природе.

У контексту удаљеном од цивилизацијских добара испливавају сви они из видокруга срећно уклоњени садржаји, попут жутих кеса са изметом или сцена огољене бруталности лова. На Гренланду о каквом нам приповеда овај роман мањка цивили-

зацијских камуфлажа, параван̄ који заклањају нашу анималну природу и то је оно што нараторка у почетку најтеже подноси. Гренланд је огољена природа, у којој више не важе сви они означитељи поменути на почетку романа као културне координате у којима нараторка проналази свој идентитет. Она тешко подноси садржајну сведеност живота на Гренланду и, сразмерно томе, нарастање категорије времена као неизбежне последице овог сижејног вакуума. У простору и времену приче биће принуђена да себе доживи без огледала и без саговорника. Једва постојећи друштвени односи и шкрте размене са Гренланђанима указују на једнаку меру неосвојивости и удаљености коју рефлектује природа – ледени глечери у неразумљивом и непредвидљивом кретању. Ова паралела повремено и на кратко бива потиснута, као у ситуацији када загонетна Бјати показује неочекивану гостопримљивост, или у хладној љубазности Ханса Питера, још једног емигранта из западноевропске цивилизације.

Усмена књижевност Гренланда (Гренладске бајке које ауторка наводи фрагментарно или у целини) најбоље показује колико је удаљен свет о којем приповеда. Илустративна вредност ових уметнутих текстова је изразита – они предочавају непојмљиву суровост и неизбежан трагичан исход као искуство живота на том поднебљу. У цитираним бајкама фигуре помагача, какву познајемо из европских бајки, готово да и нема, а чак и када је помагач присутан да магијским моћима уклони одређену препреку, нека мрачна сила, несрећни исход или случај окончају причу без очекиваног оптимистичног епилога. Чини се да ауторка инкорпорира усмену књижевност Гренланда у текст романа како би истакла невелику духовну удаљеност житеља овог простора од колективног бића Севера, без обзира на цивилизацијске тековине и реквизите удобности XXI века.

Подразумева се да повратак у познати свет, често подједнако неразумљив и надреалан, не може у потпуности да реконструише некадашњу персону нараторке, па су тако, након напуштања Гренланда, прве социјалне интеракције са много блиским северњацима, Данцима, неки вид конфликта. Колонистичке претензије, добре намере и одређени вид презира богате, високо развијене цивилизације према „примитивној“ заједници коју није успела да асимилира за ауторку су сада јасно видљиви у данском тумачењу политичке историје Гренланда. Управо у Данској, када је Гренланд већ с ону страну, показује се утицај искуства Севера. Додир са изразито удаљеним, страним обликом живота, трајно мења оптику и доводи у питање општеприхваћене цивилизацијске норме. Али то се, као и увек, догађа тек када се удаљимо. То не значи да нараторка у било ком тренутку боравка у земљи *оних који јегу сирово месо* доводи у питање своју културну позадину – нема вапаја или програмских потрага за „аутентичним“ животом. Свест о промени и свест о значају овог искуства, у неизбежном суматраистичком кључу, долазе тек када се она и њен пратилац приземље на сигурно европско тло, још увек далеко и од полазишта и од одредишта.

Тиме дотичемо важну тему која заокупља Љиљану Малетин Војводић. Оно што остаје путницима, неукорењенима и емигрантима из географских или културних простора свакако је суматризам. Могућност да се и у егзистенцијалном детерминизму живи многоструко, у признању да смо заправо другде, непоправљиво удаљени и блиски у истом тренутку, следећи мистичне координате наше унутрашње мапе. Зато се и овај роман завршава само назнаком повратка, јер повратка и нема. *Има само сеоба.*